

Çalışma Yapraklarıyla

8. Sınıf

DİL BİLGİSİ

Özet Konu Anlatımı
Çözümlü Sorular
Cevaplı Testler

8. SINIF DİL BİLGİSİ

EDİTÖR

Turgut MEŞE

YAZAR

Komisyon

Bütün hakları Editör Yayınevine aittir.

Yayıncının izni olmaksızın kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekânîk yollarla ya da fotokopi yoluyla basımı, çoğaltılması ve dağıtımı yapılamaz.

SERTİFİKA NO

40447

KAPAK TASARIMI

Editör Yayınevi Dizgi Ekibi

SAYFA TASARIMI

Editör Yayınevi Tasarım Ekibi

BASKI VE CİLT

Data Dijital Matbaacılık

ANKARA

İLETİŞİM

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi

1518 Sok. Mat-Sit İş Merkezi No:2/20

Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0 312 384 20 33 - 0 505 925 57 81

Fax: 0312 342 23 58

www.editoryayinevi.com

Kitap hakkında görüş ve önerileriniz için

WhatsApp hattımız: 0 505 925 57 81

İÇİNDEKİLER

FİİLİMSİLER (FİİLİMSİ, İSİM-FİİL).....	1
FİİLİMSİLER (SIFAT-FİİL, ZARF-FİİL).....	3
CÜMLENİN ÖGELERİ (TEMEL ÖGELER).....	5
CÜMLENİN ÖGELERİ (YARDIMCI ÖGELER).....	7
YAZIM KURALLARI (BÜYÜK HARFLERİN KULLANIMI).....	9
YAZIM KURALLARI (DE'NİN YAZIMI - Kİ'NİN YAZIMI).....	11
YAZIM KURALLARI (Mİ'NİN YAZIMI - SAYILARIN YAZIMI).....	13
YAZIM KURALLARI (KISALTMALARIN YAZIMI - ALINTI KELİMELERİN YAZIMI).....	15
YAZIM KURALLARI (BİRLEŞİK SÖZCÜKLERİN YAZIMI).....	17
NOKTALAMA İŞARET ERİ (NOKTA - VİRGÜL).....	19
NOKTALAMA İŞARETLERİ (NOKTALI VİRGÜL - İKİ NOKTA - ÜÇ NOKTA).....	21
NOKTALAMA İŞARETLERİ (SORU İŞARETİ - ÜNLEM İŞARETİ - TIRNAK İŞARETİ).....	23
NOKTALAMA İŞARETLERİ (KISA ÇİZGİ - UZUN ÇİZGİ - EĞİK ÇİZGİ).....	25
NOKTALAMA İŞARETLERİ (YAY AYRAÇ - KÖŞELİ AYRAÇ - KESME İŞARETİ).....	27
FİİLDE ÇATI (ÖZNE - YÜKLEM İLİŞKİSİ).....	29
FİİLDE ÇATI (NESNE - YÜKLEM İLİŞKİSİ).....	31
CÜMLE TÜRLERİ (YÜKLEMİN TÜRÜNE VE YERİNE GÖRE CÜMLELER).....	33
CÜMLE TÜRLERİ (ANLAMLARINA GÖRE CÜMLELER).....	35
CÜMLE TÜRLERİ (YAPILARINA GÖRE CÜMLELER).....	37
ANLATIM BOZUKLUKLARI (DİL BİLGİSİ YÖNÜNDEN ANLATIM BOZUKLUKLARI).....	39
CEVAP ANAHTARI.....	45

FİİLİMSİ (EYLEMSİ)

- Fiillere getirilen birtakım eklerle oluşturulan ve cümlede isim, sıfat, zarf görevinde kullanılan sözcüklere **fiilimsi** denir.

Örnek:

- Denizi seyreden adam, birini bekliyor gibiydi.
fiilimsi

Fiilimsilerin Özellikleri

- Fiilimsiler; cümlede isim, sıfat veya zarf görevinde kullanılır.
- Fiilimsi ekleri, fiil kök ve gövdelerine gelir.
- Fiilimsi ekleri olumsuz fiillerden sonra gelebilir.
- Bazı fiilimsi ekleri, zaman ekleriyle benzerlik gösterir. Ancak zaman eklerini alan fiiller, çekimli fiil olur.
- İçinde fiilimsi bulunan cümleler, genellikle birden fazla yargı içerir.
- Fiilimsiler bir fiil gibi kip ve şahıs ekleriyle çekimlenemez.

Not: Bazı sözcükler, cümlede kullanıldıkları yere ve aldıkları eklerle göre tür değiştirebilir.

Örnek:

- Saat 08.00'de köyümüze vardık. (fiil)
- Yüzlerinde çamur izleri vardı. (isim)
- Bitişe ilk varan yarışmacı kim? (fiilimsi)

- Fiilimsiler anlamlarına ve görevlerine göre üçe ayrılır: isim-fiiller, sıfat-fiiller ve zarf-fiiller.

İSİM-FİİL

- Fiillere “-ma, -ış, -mak” eklerinin getirilmesiyle oluşturulan sözcüklere **isim-fiil** denir.

Örnek:

- Uçağın kalkmasına az kaldı.
- Yol yürümekle, borç ödemekle biter.
- Ebru'nun kitap okuyuşuna hayranım.

Not: İsim-fiiller; isimler gibi iyelik eklerini, hâl eklerini ve çoğul ekini alabilir.

Örnek:

- Onun gelişi herkesi mutlu etti. (iyelik eki)
- Atın yularını çözmeye başladı. (hâl eki)
- Bu gülüşler çok anlamsız. (çokluk eki)

Soru:

- Anlamak bir bakıma alışmak demektir.
- Onu görebilmek için evine gitmeye karar verdi.
- Başarının anahtarı yılmamak ve umudunu yitirmektir.
- Ben, zevk için bir karınca bile öldürmek istemem.

Yukarıdaki cümlelerin hangisinde birden fazla isim-fiil yoktur?

- A) I B) II C) III D) IV

Çözüm: Cümlelerde kullanılan isim-fiiller:

- I → anlamak, alışmak, demektir
II → görebilmek, gitmeye
III → yılmamak, yitirmektir
IV → öldürmek (Sadece bir tane isim-fiil vardır.)

Not: İsim-fiil ekleriyle türeyen bazı sözcükler zamanla kalıplaşarak kalıcı isim hâline gelir. Bu şekilde oluşan sözcükler fiilimsi olma özelliğini yitirir. Fiilimsiyle bir nesne veya kavramı olan bir kelimeyi ayırmanın yolu, o sözcüğün olumsuz hâle getirmektir. Sözcüğün olumsuzunu “-ma/ -me” ekiyle yapıyorsa bu sözcük fiilimsi, yapılmıyorsa kalıcı isimdir.

Örnek:

- Yanına kazma ve kürek alarak yola koyuldu. (kazma kalıcı isim)
mama → anlamsız

Not: İsim-fiil eki olan “-ma/-me” ile olumsuzluk eki olan “-ma/-me” karıştırılmamalıdır.

Örnek:

- İzin almadan konuşma. (Olumsuzluk eki)
En etkili konuşma buydu. (İsim-fiil eki)

Soru: Aşağıdakilerin hangisinde isim-fiil yoktur?

- Bu sıcakta çalışmak herkesin yapabileceği bir iş değildir.
- Halk Atatürk'ün Ankara'ya gelişini coşkuyla karşıladı.
- Kısa sürede borçlarını ödemek istiyordu.
- Bahar geldi ama ağaçlar henüz çiçek açmadı.

Çözüm: A'da “çalışmak”, B'de “gelişini”, C'de “ödemek” sözcükleri isim-fiil eki almıştır. D'de isim-fiil eki alan sözcük yoktur. Bu seçenekteki “açmadı” sözcüğü geçmiş zamanın olumsuzuyla çekimlenmiş çekimli bir fiildir.

CEVAPLI TEST – 2

1. Eylemsiler cümle içinde görevlerine ve aldıkları eklere göre üçe ayrılır: isim-fiil, sıfat-fiil, zarf-fiil.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde farklı türde eylemsiler bir arada kullanılmıştır?

- A) Çocuğun ağlama sesine katlanmak zorunda kalmıştık.
 B) Kardeşimin burada kalmasını isteyen tek kişi annemdi.
 C) Adam hem garip davranıyor hem de anlaşılmaz cümleler sarf ediyordu.
 D) Onun gidişinin ardından herkes işine koyuldu.

2. “Gülmek mi lazım ağlamak mı?

Ama gülüp ağlamak şart mı?

Ben artık akıllandım

Sen tepemden baktıkça bana;

Ben hayat vermeyeceğim sana!”

Yukarıdaki şiirde fiilimsi türünde kaç tane sözcük vardır?

- A) 7 B) 6 C) 5 D) 3

3. Sıfat tamlamasına dönü türü ebilen sözcüklere adlaşmış sıfat denir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sıfat-fiil, adlaşmış sıfat görevi de kullanılmıştır?

- A) Bu yasa en çok, çalışanları ilgilendiriyor.
 B) Anlattığı hikâyeyi salondakiler can kulağıyla dinledi.
 C) Koca şehirde konuşacak arkadaş bulamamıştı.
 D) Ufalmiş gözleri, yakın tarihe tanıklık etmişti.

4. Fiilimsiler birçok ek alabilir. Bu ekler fiilimsilerin diğer sözcüklerle bağ kurmasını sağlar.

Bu bilgiden hareketle aşağıdakilerin hangisinde fiilimsinin iyelik eki aldığı söylenebilir?

- A) Senin şiirlerinin insana huzur veren bir ahengi var.
 B) Eli kırılmalı hırsız tüm değerli eşyalarımı çalmış.
 C) Bu insanlara yaptığı iyilikler saymakla bitmez.
 D) Fıkralara gülmekten gözlerimiz yaşarmıştı.

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde aynı türde birden fazla fiilimsi kullanılmıştır?**

- A) Giderek artan yalnızlığımızla yaşamak zorundayız.
 B) Yaptığım işler ortada, söyleyecek sözüm yok.
 C) Umut veren sözlerine istemeden inandım.
 D) Geçen gün beni görünce yanıma geldi.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sıfat-fiil kullanılmamıştır?**

- A) Tanıdık bir kimse arıyordu.
 B) Usta, paslanmış demiri parlatıyordu.
 C) Taşınmaz malların listesini çıkarıyor.
 D) Birinci olmayı kafasına koymuştu.

7. Çiçekleri ezme yavrum

Çiçekler bir y eğ b nzer

Çiçek zen insan ezer

Yukarıdaki dizelerde geçen altı çizili sözcüklerden hangisi fiilimsidir?

- A) ezme B) benzer
 C) ezen D) ezer

8. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zarf-fiil yoktur?**

- A) Pınarın suyundan doya doya içtiler.
 B) Üzüntünün en iyi ilacı çalışmaktır.
 C) Okuldan çıkarken yağmur bastırırverdi.
 D) Arabamız ilerledikçe köyleri bir bir geçiyoruz.

9. Tekerlekler yollara bir şeyler anlatıyor,
 Uzun yollar bu sestem silkinerek yatıyor...

Bu dizelerdeki fiilimsinin türce özdeşi aşağıdakilerden hangisinde vardır?

- A) Beni öldürmeye ve yaşatmaya
 Ancak ve ancak senin kudretin yeter.
 B) Saçını bembeyaz eden kederin,
 Gülüşümü buruk bir sevince çeviriyor.
 C) Üzerinde türlü otlar bitenler
 Ne söylerler ne bir haber verirler.
 D) Yağınca göl oluyor, yağmayınca çöl,
 Hakkınız var bulutlarım, beni affedin.

Nesne (Düz Tümleç)

- Öznenin yaptığı, gerçekleştirdiği işten etkilenen ögedir.

Örnek:

- › Kadın, masadaki meyve tabağını kırdı.

Kırılma eyleminden etkilenen "masadaki meyve tabağı"dır.

- Yükleme sorulan "Ne?, Neyi?, Kimi?" soruları nesneyi buldurur.

Örnek:

- › Bu yalılar, Boğaziçi hatıralarını saklar. (Neyi?)
- › Elli senedir onu bekliyorum. (Kimi?)
- › Kardeşim kitabı okuyor. (Ne?)

✍ Not: Nesneyi bulmadan önce mutlaka özneyi bulmamız gerekir. Çünkü cümlenin ögeleri bulunurken bu iki öge karıştırılabilir.

- Nesne, ek alıp almama durumuna göre ikiye ayrılır:

Belirtili Nesne: İsmi "-i" hâl ekini alan nesnelere. Yükleme "Neyi?, Kimi?" soruları sorularak bulunur.

Örnek:

- › Karşıdaki tepeleri kar tuttu. (Neyi?)
- › Özlem, Ayşe halasını ziyaret etti. (Kimi?)

Belirtisiz Nesne: Yükleme yalın hâlde bağlana hiçbir hâl eki almamış nesnelere. Yükleme "N ?" sorularak bulunur.

Örnek:

- › Betül, yeni b elbise almış. (Ne almış?)
- › Ablam, her gün gazete okur. (Ne okur?)

Yer Tamlayıcısı (Dolaylı Tümleç)

- Yüklemin bildirdiği işin, yargının gerçekleştiği yeri, yönü ve kişiyi bildiren ögedir.

Örnek:

- › Seni dün pencereden uzunca seyrettim.

Seyretme eylemi, pencereden gerçekleştirilmiştir.

- Yükleme sorulan "Neye?, Neyde?, Neyden?, Kime?, Kimde?, Kimden?, Nereye?, Nerede?, Nereden?" soruları yer tamlayıcısını buldurur.

Örnek:

- › Köprüden, şimşek gibi geçti. (Nereden?)
- › Bir kır bahçesinde oturdum. (Nerede?)
- › Anahtarları Hayrullah Bey'e teslim ettik. (Kime?)

✍ Not: Yer tamlayıcısını buldurana soru da soruya verilen cevap da ismin "-e, -de, -den" hâl eklerinden birini alır. Sorunun sonundaki hâl eki, mutlaka cevabın da sonunda bulunur.

Zarf Tamlayıcısı (Zarf Tümleci)

- Cümlede yüklem bildirdiği işi ya da oluşu yer-yön, zaman, durum, miktar, sebep gibi yönlerden tamamlayan ögedir.

Örnek:

- › Yağmur yağınca içimi huzur kaplar.

Durum, yağmur yağdığı zaman gerçekleşmiştir.

- Yükleme sorulan "Ne zaman?, Nasıl?, Neden?, Niçin?, Neyle?, Ne kadar?, Niye?, Kimle?, Kimin için?" soruları zarf tamlayıcısını buldurur.

Örnek:

- › Ayağını sakatladığı için g demedi. (Niçin?)
- › Öğretmenimle yi a laşıyorum. (Kimle?)
- › Meyvele i tabağ fazlaca koydu. (Ne kadar?)

✍ Not: "Aşağı, yukarı, içeri, dışarı, ileri, geri vb." yer-yön bildiren sözcükler, ek aldıkları zaman zarf tamlayıcısı olmaz. Bu ifadeler hâl eklerini aldıklarında yer tamlayıcısı olur.

Örnek:

- › Arkadaşı seslenince dışarı çıktı. (Nere çıktı?)
zarf t.
- › Arkadaşı seslenince dışarıya çıktı. (Nereye çıktı?)
yer tam.

Cümle Dışı Unsur: Cümlede öge olarak herhangi bir görevi olmayan, yükleme sorulan sorulara yanıt veremeyen unsurlardır. Ünlemler, ünlem grupları, hitaplar, bağlaçlar, ara sözler cümle dışı unsurlar olarak değerlendirilebilir.

Soru: "Usta, elindeki çivileri duvara çakıyordu." cümlesinin ögeleri hangisinde sırasıyla doğru verilmiştir?

- Belirtisiz nesne - Zarf tamlayıcısı - Özne - Yüklem
- Özne - Belirtili nesne - Yer tamlayıcısı - Yüklem
- Özne - Zarf tamlayıcısı - Yer tamlayıcısı - Yüklem
- Nesne - Zarf tamlayıcısı - Yer tamlayıcısı - yüklem

Çözüm: Verilen cümlenin ögeleri şöyledir:

Usta, elindeki çivileri duvara çakıyordu.
özne belirtili nesne yer t. yüklem

“Mİ”NİN YAZIMI

- Soru eki (edatı) olan “mi” her zaman kendisinden önceki kelimedenden ayrı yazılır.

Örnek:

- › Onu giderken görmedin mi?
- › Yeni bir araba mi almayı düşünüyorsun?

- Soru ekinden sonra gelen ekler, soru ekine bitişik yazılır.

Örnek:

- › Çocukları getirecek misin?
- › Görmüyor musun arkadaşlarını?

✍ **Not:** Soru eki “mi” cümleye soru anlamının dışında pekiştirme ve zaman anlamı da katar. Cümle içindeki görevi ne olursa olsun her durumda kendisinden önce gelen sözcükten ayrı yazılır.

Örnek:

- › Ekşi mi ekşi bir elmaydı. (Pekiştirme)
- › Süre doldu mu kalemleri bırakın! (Zaman)

SAYILARIN YAZIMI

- Sayılar metin içerisinde yazıyla yazılabildiği gibi rakamla da yazılabilir.

Örnek:

- › on bir ay, haftanın ikinci günü

- Saat, para ve ölçü gibi sayı arda rakam kullanılır.

Örnek:

- › 17.30, 10 milyar 25 kg

- Birden fazla kelimedenden oluşan sayılar ayrı yazılır.

Örnek:

- › iki yüz elli, dört bin beş yüz otuz beş

- Senet, çek vb. belgelerdeki sayılar bitişik yazılır.

Örnek:

- › 240,12 (ikiyüzkırkTL, onikikr.)

- Adları sayılarla oluşan oyun adları bitişik yazılır.

Örnek:

- › beştaş, dokuztaş...

- Romen rakamları, tarihî olaylarda, yüzyıllarda, madde-lerin sıralandırılmasında vs. kullanılır.

Örnek:

- › II. Dünya Savaşı, XX. yüzyıl

- Dört veya daha çok basamaklı sayılar sondan sayılmak üzere üçlü gruplara ayrılarak yazılır ve aralarına nokta konur.

Örnek:

- › 4.567, 244.593, 32.850.645

- Sayılarda kesirler virgüllerle ayrılır.

Örnek:

- › 15,2 (15 tam, onda 2)
- › 7,13 (7 tam yüzde on üç)

- Sıra sayıları yazıyla ve rakamla gösterilebilir.

Örnek:

- › 15. → on beşinci
- › 15'inci → on beşinci

✍ **Not:** Sıra sayıları ekte gösterildiklerinde rakamdan sonra sadece kesme işareti “.” yazılır, ayrıca nokta konmaz.

Örnek:

- › 8'inc → Ya lış) 8'inci → (Doğru)

- Üleştirme sayıları rakamla değil, yazıyla belirtilir. Rakamla yazılırsa yazım yanlış olur.

Örnek:

- › 2'şer → (Yanlış) ikişer → (Doğru)

Soru: Üleştirme sayı sıfatı eki “-er/-ar” ünlüyle biten sayılara eklendiğinde araya “ş” kaynaştırma harfi girer.

Aşağıdakilerden hangisinde bu kurala örnek oluşturan bir sözcük yoktur?

- Defterinize ikişer cümle yazın.
- Oyuncular beşer kişilik gruplara ayrıldılar.
- Masalara yedişer tabak koyalım.
- Üyelerden bu ay ellişer lira toplayalım.

Çözüm: A seçeneğindeki “ikişer”, C seçeneğindeki “yedişer” ve D seçeneğindeki “ellişer” sözcükleri verilen kurala örnek gösterilebilir.

iki-ş-er yedi-ş-er elli-ş-er
 → kaynaştırma harfi
 → sözcükler ünlü harfle bitmiş

beş-er → Sözcük sessiz harfle bittiğinden kaynaştırma harfi kullanılmamıştır. “Beş” sözcüğünün sonundaki “ş” harfi kaynaştırma harfi değildir, sözcüğün kökünde vardır.

CEVAPLI TEST – II

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde noktalı virgülün kullanımıyla ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) Sözcükte anlam dört ana başlığa ayrılır; gerçek anlam, yan anlam, mecaz anlam, terim anlam.
 B) Sabah peynir, salatalık, bol yeşillik; akşam bir kâse çorba, salata ve ayran yazmış listesine doktor.
 C) Gece korkudan, sıkıntıdan zaman geçmek bilmiyor; bir sonraki gece uyumak, gözlerimi kırpmak dahi istemiyorum.
 D) Mevsimlerden baharı, yazı; aylardan temmuzu, mayısı severim.

2. Aşağıdakilerin hangisinde iki noktanın kullanımı doğrudur?

- A) Eve geldim: ama ders çalışamadım.
 B) Düşündüğünü söyle: çekinme.
 C) Kısacası sebebi şu: Çok yoruldu.
 D) Sana güveniyorum: ancak bir şartla...

3. Söz var () iş bitirir () söz v r () aş yitirir.

Parantezlerle belirtilen yerlere sırasıyla hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

- A) (,) (;) (,) B) (;) (,) (,) C) (;) (,) (;) D) (:) (,) (!)

4. Sözün bir yerde kesilerek geri kalanın okuyucunun hayal dünyasına bırakıldığını göstermek veya ifadeyi daha güçlü kılmak için üç nokta kullanılır.

Aşağıdakilerden hangisinde üç nokta, yukarıda belirtilen göreviyle kullanılmıştır?

- A) Bütün Emirgân sallanıp yuvarlanıyor gibi...
 B) Seminerlere ... Hanım da katılacak mı?
 C) ... Baksan zararın yok ama kulak asma. ... Evvel Allah sonra sen.
 D) Uzak bir kıyıda hayal ettiği, asla demir atamayacağı bir ışık şehrine doğru yüzün ... yüzün ...

5. Çocuklar bilgisayarın başından ayrılmıyorlar () koşmayı () top oynamayı unuttular () Yaşlı olsun, genç olsun insanlar yürümüyorlar () birinci katlarda oturanlar bile asansör kullanıyor artık ()

Yukarıdaki parçada yay ayraç () ile belirtilen yerlere sırasıyla aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangileri getirilmelidir?

- A) (;) (,) (!) (,) (?) B) (;) (;) (!) (;) (,) C) (,) (;) (,) (;) (,) D) (;) (,) (,) (;) (,)

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinin sonuna üç nokta getirilemez?

- A) Sor anlamadığın konuları ve çözemediğin soruları öğretmenlerine
 B) Babamın alnında hüznün kırışıklıkları, yılların yorgunluğunu yansıtan çizgiler
 C) Kimi kimsesi olmayan duvarda asılı duran eski bir fotoğraf
 D) Bu köhne evde yaşayan ve dantel işleyen genç kızlar

7. Aşağıdakilerin hangisinde boş parantezle belirtilen yere iki nokta konması uygun değildir?

- A) Ben, iki hayvandan korkarım () köpek ve yılan.
 B) Adam öfkeyle yerinden kalkarak bağırdı () "Olmaz böyle iş!"
 C) İklim olayının üç etkeni vardır () sıcaklık, yağış, basınç.
 D) Dışarıda şiddetli bir yağmur vardı () Hepimiz içeri kaçtık.

8. Yazar, bu zamana kadar ortaya koyduğu eserlerini sanatlı, süslü söyleyişlerden uzak durarak oluşturmuş; abartılı anlatımlardan kaçınmıştır.

Bu cümlede noktalı virgül (;) aşağıdaki işlevlerinden hangisine uygun kullanılmıştır?

- A) Ögeleri arasında virgül bulunan ve birden fazla yüklemi olan cümleleri ayırmak için kullanılır.
 B) Cümle içinde virgüllerle ayrılmış tür ve takımları ayırmak için kullanılır.
 C) İki den fazla eş değer ögeler arasında virgül bulunan cümlelerde öznenin sonra konur.
 D) Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarının arasına konur.

KISA ÇİZGİ (-)

- Satıra sığmayan kelimeler bölünürken satır sonuna konur.

Örnek:

- › Bazı kimseler vardır, sanki Cenabı Hak onlara gülmeyi yasak etmiştir. Gülümsemeyi aklı başında adamın ciddiliğini bozan bir hâl sayarlar.

- Cümle içinde ara sözcükleri veya ara cümleleri ayırmak için ara sözcüklerin veya ara cümlelerin başına ve sonuna konur, bitişik yazılır.

Örnek:

- › Büyük bir konak -on oda, üç tuvalet- şehrin girişinde bizi karşılıyordu.

- Kelimelerin kökleri, gövdeleri ve eklerini birbirinden ayırmak için kullanılır.

Örnek:

- › göz-le-m-le-mek › kolay-lık-la

- Arasında, ve, ile, ila, ...-den ...-e anlamlarını vermek için kelimeler veya sayılar arasında kullanılır:

Örnek:

- › Mardin-Malatya arası altı buçuk saat sürüyormuş.
- › Sınav 09.30-12.00 arasında yapılacaktı.

✍ **Not:** Cümle içinde sayı adlarının yine nmesi de araya kısa çizgi konmaz. → Üç beş kişilik bir grup ...

Soru: Aşağıdakilerin hangisi de kısa çizgi (-) diğerlerinden farklı bir görevde kullanılmıştır?

- Ankara-İzmir kaza yoluna çıkmış bulunuyoruz.
- İnsanlar -cahil olanlar hariç- evrende en akıllı, en zeki ve en gelişmiş yaratıklardır.
- Gençlerbirliği-Ankaragücü rekabeti, Fenerbahçe-Galatasaray rekabeti gibidir.
- Türkçe Ural-Altay dil grubu içerisindedir.

Çözüm: Kısa çizgi A, C ve D seçeneklerinde "Arasında, ve, ile, ila, ...-den ...-e anlamlarını vermek için kelimeler veya sayılar arasında kullanılır." görevinde kullanılmıştır.

A → arası anlamında

C → ile anlamında

D → ila anlamında

B seçeneğinde ara sözcük belirtmek amacıyla kullanıldığından diğerlerinden farklı bir görevde kullanılmıştır.

B → İnsanlar -cahil olanlar hariç- evrende en akıllı, en ...
ara söz

UZUN ÇİZGİ (—)

- Yazıda satır başına alınan konuşmaları göstermek için kullanılır. Konuşma çizgisi de denir.

Örnek:

- › Şinasi Halil Bey'e baktı ve:
— Bu mektup sana, dedi.
— Bana mı? Kimden?
— Evden olacak!

- Oyunlarda uzun çizgi konuşanın adından sonra da konabilir.

Örnek:

- › Şadi Bey — Ben de buraya gelince hep düşünüyorum.
Meserret Hanım — Neyi?
Şadi Bey — Her şeyi.

✍ **Not:** Konuşma tırnak içinde verildiğinde uzun çizgi kullanılmaz

Örnek:

- › Yolumuz düştüğünde Erzurum'a:
"Yolcu dedim, burası hep böyle soğuk mudur?"

EĞİK ÇİZGİ (/)

- Dizeler yan yana yazıldığında dizelerin arasına konur.

Örnek:

- › Desem ki vakitlerden bir Nisan akşamıdır/Rüzgârların en ferahlatıcısı senden esiyor.

- Adres yazarken apartman numarası ile daire numarası arasına ve semt ile şehir arasına konur.

Örnek:

- › Ay Sokağı No.: 7/3 Beşiktaş/İSTANBUL

- Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.

Örnek:

- › 19/09/2000 › 01/12/1456

- Dil bilgisinde eklerin farklı biçimlerini göstermek için kullanılır

Örnek:

- › a/-e, -an/-en, -lık/-lik, -madan/-meden

CEVAPLI TEST – 15

1. (I) Güven daha başta, en başından insanı korumak için onun içine yerleştirilmiş bir gözdür. (II) Güven yoksa sevgi de hayat da yoktur. (III) Güvenle başlar insan hayata. (IV) Hatta belki bitkiler, hayvanlar için de böyledir bu.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde çatı özelliği aranır?

- A) I B) II C) III D) IV

2. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde eylemin kim tarafından yapıldığı belli değildir?**

- A) Eskiden çocuklar mahalle aralarında saklambaç gibi oyunlar oynarlardı.
B) Fırsat buldukça kentteki tarihi alanları ziyaret edin.
C) Her insan mutlaka bir müzik aleti çalmalıdır.
D) Bu çaylar sonradan gelecek olanlara ayrıldı.

3. **Aşağıdaki cümlelerden hangisinin yüklemi etken çatılı bir eylemdir?**

- A) Sahneye çıkınca önce salondakileri selamladım.
B) Kapı kapanalı daha üç beş dakikadan sonra tekrar çalınmış.
C) Dün akşam saatlerinde aramız çekildi.
D) Tüm raporlar genel müdüre sunuldu.

4. “Okulun sıraları temizlendi.” cümlesinde “temizlendi” ifadesi yüklemidir. Yükleme sorulan “Ne?” sorusunun cevabı olan “okulun sıraları” ifadesi de cümlenin öznesi durumundadır. Temizleme eylemini kimin yaptığı belli olmadığından özne, sözde öznedir. Cümlenin yüklemi olan “temizlendi” ifadesi de edilgen çatılı bir fiildir.

Bu açıklamaya göre aşağıdaki cümlelerden hangisinin öznesi, sözde özne durumundadır?

- A) Balıkçılar denizden dün de eli boş döndüler.
B) Çevre gönüllüleri denizlerdeki kirliliği azaltmak için çabalıyordu.
C) Aşırı sıcaklar yüzünden köydeki çeşmeler bile kurumuştur.
D) Çiftçilerin satamadıkları ürünler toplanıyordu.

5. **Aşağıdaki cümlelerden hangisinin yüklemi özne-yüklem ilişkisine göre diğerlerinden farklı bir eylemdir?**

- A) Arkadaşlarının kendisine hediye ettiği kolyeyi bulabilmek için sağa sola bakıyordu.
B) Yeni evimizin her odası farklı renge boyandı.
C) Evdeki dolapların çoğu eskidiği için yenilendi.
D) Yemek yendikten sonra bahçedeki çardakta sade kahveler içilmişti.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde çatı özelliği aranmaz?**

- A) Dünyada hızla yayılan virüs, herkesi tedirgin ediyor.
B) Virüsün aşısı bazı ülkelerde bulundu diye bir söylenti var.
C) Tüm hastaneler olası bir salgın durumunda nasıl davranılacağı konusunda bilgilendirildi.
D) Yaşanabilir çevreye karşı toplu taşıma araçları geliştiriliyor.

7. I. Geri dönülmesin diye tüm gemiler yakıldı.
II. Maçı kaybedeceğini anladığı o dakika âdeta yıkıldı.
III. Yeni sezonda tüm depolar boşaltıldı.
IV. Birçok hevesli genç, bilişim sektörüne atıldı.

Yukarıdaki cümlelerin hangilerinde yüklem edilgen çatılı değildir?

- A) I ve II B) I ve IV
C) II ve III D) II ve IV

8. (I) Sitemizdeki deneyimlerinizi kişiselleştirmek ve geliştirmek için çerezleri kullanıyoruz. (II) Çerezler, Avrupa Birliği yönetmelikleri uyarınca uyulması gereken kurallar çerçevesinde belirlenmiştir. (III) “Çerez Onay Aracı”mız hakkında daha fazla bilgi edinmek veya kişisel tercihlerinizi yönetmek için “Veri ve Çerez Politikası”nı ziyaret edebilirsiniz. (IV) Sitemizi kullanarak çerezleri kullanmamızı kabul edersiniz. (V) Kabul ettiğiniz şartlardan geri dönme hakkınız her zaman vardır.

Bu parçadaki cümlelerin hangisinde yüklem çatısından söz edilemez?

- A) II B) III C) IV D) V

YAPILARINA GÖRE CÜMLELER

Tek Yüklemler

- Tek yüklemi olan yani içinde yargı bildiren tek bir ifade bulunan cümlelerdir.

Örnek:

- › Dün akşam aşağı mahallede düğün yaptılar.
yüklem
- › Dün gözüme uyku girmedim.
yüklem
- › Bir gün senin için döneceğim.
yüklem
- › Hiçbir zaman geçmedi gönül sızısı.
yüklem

Fiilimsi Bulunan Cümleler

- İçinde fiilimsi türünden sözcük ya da sözcükler olan cümlelerdir.

Örnek:

- › Önce sola, sonra sağa bakarak karşıya geçti.
fiilimsi (zarf-fiil) yüklem
- › Arayışı sonlanmayanlar huzursuzdur.
fiilimsi (isim-fiil) fiilimsi (sıfat-fiil) yüklem

- Fiilimsi bulunan cümleler temel ve yan cümlede oluşur.

Örnek:

Temel Cümle: Cümledeki ana yargı bildiren kısımdır.

Yan Cümle: Cümlede fiilimsini olduğu kısımdır.

Örnek:

- › Sürekli ardına akanlar başaramaz.
yan cümle temel cümle

Soru:

- Sonunda ruhunun inceliğini, yaşamının temelini yerleştirdi.
- Bu soğuk, yavan sözler zevkimi bozuyordu.
- Isınmayı umarak başımı yastığa gömüyorum
- Güzel bir günde şair, havuz başında uzanmış.

Numaralanmış cümlelerden hangisinin yapısı diğerlerinden farklıdır?

- A) I B) II C) III D) IV

Çözüm: I'deki "yerleştirdi", II'deki "bozuyordu", IV'teki "uzanmış" ifadeleri bu cümlelerdeki tek yüklemlerdir. III'teki "Isınmayı" ve "umarak" ifadeleri ise fiilimsi olduğu için cümle yapısına "fiilimsi bulunan cümle"dir.

- Şart ekiyle kurulan ve cümle içinde başka bir cümle bulunduran cümlelerde de temel ve yan cümleden bahsedilir. Bu nedenle bu cümleler tek yüklemler sayılmaz.

- › Baban izin verirsen sen de dondurma al.

yan cümle temel cümle

(Şart ekiyle kurulmuş cümle)

- › Annem "Gelirken ekme alır mısınız?" dedi.

yan cümle temel cümle

(İçinde başka bir cümle olan cümle)

Birden Çok Yüklemler

- En az iki yüklem birbirine virgül ya da noktalı virgülle bağlandığı cümlelerdir.

Örnek:

- › Cömert derler, mal an e er er; yiğit derler, candan ederler.
1. cümle 2. cümle 3. cümle 4. cümle

Bağlacı Olan Cümleler

- İki yüklem birbirine bağlaçlarla bağlandığı cümlelerdir.

Örnek:

- › Her şeyi bil ama yapma!
yüklem yüklem
- › Adam eve geldi ve yatağına uzandı.
yüklem yüklem
- › Beni ara ki ne yapacağını söyleyeyim.
yüklem yüklem

Soru: Aşağıdaki cümlelerin hangisi yapısı bakımından diğerlerinden farklıdır?

- Sanatçı üslubuna dikkat etmedikçe etkili bir eser ortaya koyamaz.
- Var olmak, hayatı iyi yaşamaya bağlıdır.
- Ben saatinde gelmiştim ama o ortalıkta yoktu.
- Oraya bir daha gidemeyeceğini duyunca üzüldü.

Çözüm: A'da "etmedikçe", B'de "olmak, yaşamaya", D'de "gidemeyeceğini duyunca" ifadeleri fiilimsidir. Dolayısıyla bu cümleler, içinde fiilimsi olan cümlelerdir. C'de ise "gelmiştim" ve "yoktu" yargıları "ama" bağlacıyla birbirine bağlanmıştır. Bu nedenle C'deki cümle "bağlacı olan cümle"dir.

CEVAPLI TEST – 20

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde anlatım bozukluğu yapılmıştır?

- A) Atakan, küçük yaşından beri konuşmasını öğrenemedi.
 B) Hasta, annesinin kulağına bir şeyler fısıldadıktan sonra annesinin yanağından öptü.
 C) Yabancı filmlerle Türk filmleri arasında bir benzerlik görünüyor.
 D) Feyza, o günden beri ne beni ne babasını arayıp sordu.

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özne-yüklem uyumsuzluğundan kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır?

- A) Gençler bahçede tartışmışlar.
 B) İhtiyar, sahildeki martıları seyrediyordu.
 C) Fikirler baskıyla yerleşmez.
 D) Sen ve Ezgi çok sessizsin.

3. “Gözümün önünde yıldızlar uçuşuyor!” cümlesindeki anlatım bozukluğunun nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yüklem eksikliği
 B) Özne-yüklem uyumsuzluğu
 C) Özne eksikliği
 D) Yer tamlayıcısı eksikliği

4. Soyut kavramlar, çoğul hâlde cümlede özne olursa yüklem tekil olur. Bu kurala uyulmayan cümlelerde anlatım bozukluğu meydana gelir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu kurala uyulmadığı için anlatım bozuktur?

- A) Çocuklar ellerindeki bayrakları sallayıp şarkılar söylüyorlardı.
 B) Yıldızlar mahcup bir edayla tüm insanlığa göz kırpyordu.
 C) Dayımlar beklediğimiz tarihten dört gün önce geldiler.
 D) Hüzünler, yalnızlıklar paylaşıldıkça dağılıp kaybolurlar.

5. • Bana papatya sana gül düşer.
 • Dinle de gönlümü aliver gitsin.
 • Listede bir sen bir de ben varım.
 • İstersen ellerin yüzüme kalsın.

Yukarıdaki cümlelerden kaç tanesinde özne-yüklem uyumsuzluğu yoktur?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

6. “Akvaryuma atılan fazla yem, daha çok balıkların ölmesine neden oldu.”

Bu cümledeki anlatım bozukluğu aşağıdakilerin hangisiyle giderilebilir?

- A) “fazla” sözcüğü cümlede “n” tıla ak
 B) “daha çok” sözcüğü “s” zü atılan” sözcüğünden sonra kullanılır k
 C) “balıklar n” sözcüğü yerine “balığın” sözcüğü getirile ek
 D) “neden oldu” sözcüğü yerine “sağladı” sözcüğü getirilerek

7. Cümle bir yargı birimidir. Yargının net olarak anlaşılabilmesi, cümlenin ortak dilin yerleşik kurallarına uygun olmasına bağlıdır. Bu da cümledeki unsurların yerinde kullanılmasıyla öğeler arasındaki bağlantının sağlanmasıyla mümkündür. Yapı bakımından anlatım bozuklukları bazı dil bilgisi kurallarının iyi bilinmemesinden ya da göz ardı edilmesinden kaynaklanır. Bu bakımdan anlatım bozukluklarını belirleyebilmek için sözcüklerin yapıları, yazım ve kullanımları, tamlamaların kuruluşu, noktalama kuralları ve cümle kuruluşları hakkında yeterli bilgi edinmiş olmak gerekir.

Açıklamaya göre aşağıdakilerin hangisinde yapıya dayalı bir anlatım bozukluğu olduğu söylenemez?

- A) Soruyu okur okumaz hemen çözdü.
 B) Onlardan birkaçı bizi desteklediler.
 C) Sen onu tanımaz, o seni tanımaz.
 D) Bütün ülkelerin barış yanlısı olsa savaş tarihe karışır.

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 5 inci maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde bandrol taşıması zorunlu değildir.

İvedik Organize Sanayi 1518 Sok. Matbaacılar Sitesi
Mat-Sit İş Merkezi No.:2/20 Yenimahalle / ANKARA
Telefon: 0 312 384 20 33 Belgegeçer: 0312 342 23 58
WhatsApp: 0 505 925 57 81
www.editoryayinevi.com | bilgi@editoryayinevi.com

